หัวข้อการพัฒนา :

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ (PDPA for Government Officer)

สรุปสาระสำคัญ

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Law: PDPA) เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของทุกคน รวมถึงการจัดเก็บข้อมูลและนำไปใช้โดยไม่ได้แจ้งให้ทราบและไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเสียก่อน สำหรับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (Personal Data Protection Act B.E. 2562) เริ่มบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มิ.ย. 2565 เพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อาทิ ชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ รูปถ่าย บัญชีธนาคาร อีเมล ไอดีไลน์ บัญชีผู้ใช้ของเว็บไซต์ ลายนิ้วมือ ประวัติสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถระบุตัวตนเจ้าของข้อมูลได้ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งข้อมูลในรูปแบบเอกสาร กระดาษ หนังสือ หรือจัดเก็บในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ทั้งนี้ กฎหมาย PDPA ของไทยถอดแบบมาจาก General Data Protection Regulation: GDPR หรือกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป ซึ่งมีฐานทางกฎหมาย 6 ฐาน ได้แก่ 1) ความยินยอม (Consent) 2) ความจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือของบุคคลอื่น (Legitimate interests) 3) ความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะและการปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐ (Public interests) 4) ความจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญา (Contractual necessity) 5) การปฏิบัติตามกฎหมาย (Legal obligations) 6) การป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล (Vital interests) อนึ่ง กฎหมาย PDPA ของไทยได้เพิ่มฐานทางกฎหมายขึ้นมาอีก 1 ฐาน โดยได้เพิ่มฐานวิจัย ประวัติศาสตร์ และสถิติ (Research) รวมเป็น 7 ฐาน

<u>ข้อยกเว้นการใช้บังคับ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562</u>

1. การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ของบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือเพื่อกิจกรรมในครอบครัวของบุคคลนั้นเท่านั้น

2. การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ซึ่งรวมถึงความมั่นคงทางการคลังของรัฐ หรือการรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

3. บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

4. สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา รวมถึงคณะกรรมาธิการที่แต่งตั้งโดยสภาดังกล่าว ซึ่งเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ในการพิจารณาตามหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา หรือคณะกรรมาธิการแล้วแต่กรณี

5. การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดี การบังคับคดีและการวางทรัพย์ รวมทั้งการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

6. การดำเนินการกับข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

ขอบเขตการใช้บังคับ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

1. ใช้บังคับแก่การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในราชอาณาจักร

2. มีผลใช้บังคับ กรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่นอกราชอาณาจักร หากมีกิจกรรม ดังนี้

2.1 การเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะมีการชำระเงินหรือไม่ก็ตาม

2.2 การเฝ้าติดตามพฤติกรรมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักร

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

1. เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject) ตามกฎหมายไม่ได้ให้คำนิยามไว้ แต่โดยหลักการทั่วไปแล้วคือบุคคลที่ข้อมูลสามารถระบุไปถึงได้

2. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) คือบุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น หน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนโดยทั่วไปที่เก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนหรือลูกค้าที่มาใช้บริการ

3. ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) คือบุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นผู้ควบคุม ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น บริการ cloud service เป็นต้น

โทษของบุคคลที่ฝ่าฝืน พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

1. โทษทางแพ่ง ผู้กระทำต้องชดใช้ค่าเสียหายตามจริง ไม่มีเพดาน เจ้าของข้อมูลสามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ละเมิด เช่น ค่าความเสียหายทางจิตใจหรือชื่อเสียง

2. โทษทางอาญา จำคุกสูงสุด 1 ปี ปรับสูงสุด 1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ใช้กับกรณีร้ายแรง เช่น เปิดเผยหรือขายข้อมูลโดยเจตนา อย่างไรก็ตาม ถึงจะไม่ได้ตั้งใจผิดกระทำผิดก็มีสิทธิถูกลงโทษหากละเลยหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดตามกฎหมาย

3. โทษทางปกครอง ปรับขั้นต่ำ 500,000 บาท ปรับสูงสุด 5,000,000 บาท ใช้กับกรณีไม่ปฏิบัติตาม เช่น ไม่ขอความยินยอม หรือไม่มีมาตรการป้องกันข้อมูล

การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

1. ในฐานะประชาชน ทำให้ตระหนักถึงสิทธิในการรับทราบวัตถุประสงค์การจัดเก็บ ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งการอนุญาต/ไม่อนุญาต หรือถอนความยินยอมให้มีการจัดเก็บ ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล การขอเข้าถึง ขอรับสำเนาหรือขอให้เปิดเผยการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนการขอให้ลบทำลาย หรือขอให้ระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลได้ นอกจากนี้ ยังสามารถร้องเรียนและขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหากพบว่ามีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้

2. ในฐานะเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ

2.1 ทำให้เข้าใจความแตกต่างของการเป็นผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller) และผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor) รวมถึงการใช้อำนาจรัฐอย่างถูกต้อง

2.2 ลดความเสี่ยงการละเมิดข้อมูล ป้องกันความผิดพลาดในการจัดเก็บ ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ซึ่งช่วยลดโอกาสเกิดข้อมูลรั่วไหล

2.3 คุ้มครองสิทธิของประชาชน ทำให้หน่วยงานสามารถรองรับและปฏิบัติตามคำขอของเจ้าของข้อมูลได้อย่างถูกต้อง เช่น สิทธิในการเข้าถึงหรือขอลบข้อมูล

2.4 เพิ่มความน่าเชื่อถือให้องค์กร โดยการสร้างความมั่นใจและความโปร่งใสให้กับประชาชนที่มาติดต่อราชการว่าข้อมูลส่วนบุคคลจะถูกดูแลอย่างปลอดภัย

2.5 สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ตระหนักรู้ (Privacy Awareness) ในการจัดการข้อมูลที่อ่อนไหวในชีวิตประจำวัน